

TECHNIKOS ŽODIS 1900

Lithuanian Bibliography Service
Mr. Rozomcovas
602 Harvey St.
Danville, IL

TECHNIKOS DARBUOTOJŲ
NEPRIKLAUSOMAS POPULIARUS
MĖNESINIS LAIKRAŠTIS

NR. 5

RUGPIŪTIS, 1951

I METAI

Pasaulio Lietuvių Inžinierių ir Architektų S-gos veiklos apžvalga

PROF. J. ŠIMOLIŪNAS

PLIAS Centro V-bos pirmininkas

Pasibaigus karui ir besikuriančiam sunkiose aplinkybėse tremtinių stovykloms Vak. Vokietijoje, bene pirmoje vietoje pasireiškė lietuviai inžinieriai ir architektai, kurių skaičiuje nemažai būta ir profesorių. Lyginant šios rūšies mūsų išmokslintąs jėgas su kitų tautų, mes, atrodo, buvome daug stipresni už kitus, nes mūsų būta per 300 specialistų. Dar 1945 m. rudenio paskirose stovyklose spontaniškai pradėjo steigtis Liet. Inžinierių Draugijos, kurios jau žiemą ir sek. metais turėjo veikiančius įvairius kursus, amatų mokyklas. Tos draugijos per savo pajėgius skaitlingus narius dėjos ir prie gimnazijų steigimo, ir prie kitų mokslo įsaigų kūrimo bei jų veikimo.

Lietuvių Inžinierių Draugija (LID) Kemptene (Bavarijoje), įsikūrusi 1945 m., buvo viena iš skaitlingųjų. Buvo 32 nariai. D-jos pirm. dipl. inž. B. Dauskus visą laiką vedė šoferių, mechanikų kursus, padarydamas keletą laidų. Čia buvo įkurta Lietuvių Akademinių Technikos Kursai su V. D. U-to Statybos Fak. programa ir veikė 1946—1948 m. Greta jų veikė Hidrologijos-Hidrometrijos Kursai pasitobulinti inžinieriams praktikams. Kursų iniciatorius, vedėjas ir dėstytojas buvo prof. S. Kolupaila. Be jo kursuose dėstė ir kiti profesoriai, asistentai ir inžinieriai.

Dideli inž. ir arch. sambūriai (LTID) buvo Hanau, Augsburgėje ir Wuerzburgėje, kur buvo plati veikimo dirva, ir jie ten daug dirbo. Taip pat greit susiorganizavo inžinierių grupės: Memingene, Scheinfelde, Uchte, Diepholz, Muehldorf, Schwaebich Gmuend, Schweinfurte,

Hannoveris ir kitur, viso apie 20 draugijų (LID ir LTID). D-jos rengė paskaitas, steigė kalbų ir technikos kursus, dėjos prie gimnazijų darbo, suaugusius mokė amatų. D-jų nariai inž. profesoriai daug prisidėjo prie įsteigimo UNRRA Universiteto Muenchene, kur pradžioje (1946 m.) lietuvių studentų skaičius siekė 600, ir Pabaltijo U-to Hamburg/Pinneberg bei tų universitetų veikimo, nugalėdami tais pokario kebliais laikais daug sunkių kliūčių. Tai buvo įvairių tautų profesūros ir studentijos bendro entuziazmo ir ryžto darnus malonus darbas!

Muencheno UNRRA U-te statybos ir Architektūros Fakultete lietuvių profesūros buvo dauguma. Taip pat Pabaltijo Universitete 1946—1948 m. mūsų dėstytojai sudarė žymią dalį.

Dar paminėtina Schwaebisch Gmuend liet. stovykloje veikusi Aukštesnioji Technikos Mokykla su statybos, mechanikos ir elektrotechnikos skyriais. Direktorium buvo Dr. inž. M. Baublys. Mokykla veikė 1946—1948 m. Išleista viena laida. Taip pat veikė Aukštesnioji Technikos Mokykla Augsburgėje, vadovaujant prof. A. Jurskiui.

Kad inž. d-jų darbas eitų sklandžiau, greit iškilo reikalas šaukti suvažiavimus, pasitarti ir sudaryti vadovaujantį centrinį organą. Tokie suvažiavimai buvo Wuerzburgėje, Augsburgėje ir Kemptene. Buvo nutarta apjungti visas inž. d-jas, išrenkant pometines Centro Valdybas. Aplinkybėms susidėjus, Kempteno C. V-ba veikė ilgiau (1948—1950 pradž.) ir buvo paskutinė Europoje.

1946 m. atgyja periodinė techninė profesinė spauda. Wuerzburgo inž. skyrius buvo lyg lopšys, iš kur išaugo "Inžinieriaus Kelias" ir "Technikos Pasaulis". Toliau nuo nr. 2 "Inžinieriaus Kelias" leidžiamas Centro Valdybos, kaip organizacijos organas. Taip pat buvo daug kur paskirai išleista techniško turinio knygų, vadovėlių ir net stambių veikalų.

1948 m. birželio 5—6 d. d. LTID skyrių atstovų suvažiavimas Augsburgėje, turėdamas galvoje prasidėjusią emigraciją, nutarė LTID c. v-bą suorganizuoti Kemptene, kur inž. skyrius dar tvirtai laikėsi, pavesdamas jai išplėsti LTID į pasaulinę organizaciją. Kemptene išrinkta nauja LTID Centro V-ba: pirm. prof. S. Kolupaila, vicepirm. prof. J. Šimoliūnas, sekr. dipl. inž. J. Bulota, išd. dipl. inž. P. Kačionis ir narys dipl. inž. Č. Tamašauskas, Kempteno C. V-ba LTID pakeitė į LISU — Liet. Inž. Sąjungą Užsienyje. Neturint lėšų leisti "Inžinieriaus Kelią", pradėtas leisti informacinis biuletėnis, paruoštas naujas antspaudas ir nariams knygutės — pažymėjimai.

Apie 1948 m. rudenį emigracija labai suintensyvėjo, mūsų kolegoms iš Vokietijos stovyklų pradėjo žymiai nykti. Inžinieriai kryo daugiau į technikos ir pramonės laisvąją šalį JAV.

Nuo 1945—6 m. mūsų jaunimas, pasijutęs laisviau, veržėsi į Vokietijos, Austrijos, Prancūzijos, Italijos technikos mokslų aukštąsias mokyklas, jog 1948—1949 m. pasirodė naujas jaunų inžinierių ir architektų prieauglis mūsų inž. draugijose.

Pagaliau emigracija paliečia ir LISU Centro Valdybą. 1948 m. lapkričio gale, dėl išvykimo į JAV, prof. S. Kolupaila pasitraukia iš C. V-bos pirmininko pareigų. Nuo tada LISU Centro V-bos pirmininku tenka būti man, kaip buv. vicepirm. Sunku buvo toliau LISU C.

V-bai dirbti: narių dauguma nuolat keitėsi, o darbas vis didėjo ir sunkėjo. Kadencija ėjo prie galo, reikėjo ruošti naujam met. suvažiavimui ir pribrendusiam pakeitimui LISU į PLIAS — Pasaulio Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungą. Reikėjo ruošti nauji įstatatai, vesti platų susirašinėjimą su kitais kraštais. Narių mokesčiai neplaukė (kaip ir dabar), buvo didelių finansinių sunkumų tvarkant raštinę, leidžiant biuletenius ir kt. Nežiūrint visų kliūčių buvo pasiruošta ir sušauktas LISU narių atstovų suvažiavimas Kemptene 1949 m. gegužė 21—22 d. d., kur dalyvavo iš prancūzų zonos prof. J. Kaminskas, prof. S. Dirmantas ir iš kitų Vokietijos vietų skyrių atstovai.

Tame paskutiniame Europos mūsų suvažiavime pagal to laiko aplinkybes buvo nutarta LISU pakeisti į PLIAS, padaryti įstatų pakeitimai, nustatytas nario mokesčio orientacinis dydis 2 amer. dol. metams, patvirtinta c. v-bos veikla ir pinigine apyskaita. Tuo laiku buvusi c. v-ba (pirm. prof. J. Šimoliūnas, vicepirm. doc. K. Krikščiukaitis, išd. dipl. inž. P. Kačionis, sekr. dipl. inž. J. Janavičius) palikta veikti toliau, o jau išvykusiems į JAV buv. LISU centro v-bos nariams (prof. S. Kolupailai, dipl. inž. Č. Tamašauskui, dipl. inž. J. Bulotai ir c. v-bos įgaliotiniui JAV dipl. inž. J. Augustinavičiui) pavesta sudaryti naują PLIAS centro v-bą JAV, kur narių yra daugiausia.

Paliktoji veikti Europoje senoji centro v-ba iki išsiskirstymo (1950 m. vasario 1 d.) nesulaukė naujos centro valdybos sudarymo JAV ir vestų reikalų perduoti negalėjo. Tais sumetimais PLIAS centro v-ba, darydama paskutinį savo patvarkymą iš Europos, 1950 m. sausio 15 d. posėdžio nutarimu man pavadė, nuvykus į JAV, patirti naujos c. v-bos organizacinį

FORMA ARCHITEKTŪROJE

VLADAS ŠVIPAS

Po XIX šimtmečio, kuris architektūros istorijoje buvo daugiausiai bergždžias, nes naudojo vien imitaciją, prasidėjo naujų kelių ieškojimas. Naujosios architektūros šalininkai, afsisakę nuo senų trafaretų kartojimo, turėjo ieškoti naujų laiko dvasią išreiškiančių architektūros formų.

Jie suprato, kad atgyvenus senosioms formoms, nustojo reikšmės ir iki tol galiojusios architektūrinės kompozicijos taisyklės bei kanonai, kuriuos per eilę šimtmečių buvo sudariusi akademija. Jau kelios kartos architektų buvo mokomos pažinti ir vertinti praeitų laikų architektūros formas. Jos buvo laikomos tobulomis, statomos aukščiau bet kokios kritikos. Architektai buvo mokomi imituoti jas be jokio savo kūrybos įnašo. Toks mokymo metodas pasirodė pragaištingas, kai atėjo laikas, reikalaujamas iš architektų individualios kūrybos. Tą nelemtą situaciją vaizdžiai apibūdina pernai miręs suomių kilmės architektas Eliel Saarinen savo knygoje "FORMOS IEŠKOTI" (ELIEL SAARINEN. SEARCH FOR FORM. Reinhold Publishing Corp. New York. 1950). Jis sako: "Subrendę ant Vignolo stilių orderių, architektai, dabar, kada nustota juos vertinti, pakibo ore ir jaučiasi lyg iš po jų kas būtų ištraukęs kėdes."

Mūsų architektų karta gyvena įdomų laikotarpį. Tačiau šį laikotarpį nereikia praleisti be dalyvavimo jame, šio laikotarpio pastangose bei siekimuose, ar nekreipiant į tai jokio dėmesio. Priešingai — reikia būti akylam ir stebėti bei studijuoti visą naujosios architektūros raidą.

Prieš naujosios architektūros kūrybos laikotarpį buvo ieškojimo, arba ideologijos sudarymo laikotarpis, davęs daug įdomių knygų bei straipsnių periodikoje. Tai buvo vertybių pervertinimo,

vertės masto ieškojimo laikotarpis. Negalima būtų tvirtinti, kad jis jau baigėsi. Pasirodo vis naujų vertingų įnašų į pastangas surasti kelią į ateitį. Prie šių priskirtina ir minėtoji. E. Saarinen knyga. Tai yra jo 50 metų architektūros darbo ir jaunosios menininkų kartos auklėjimo išdava.

Šią knygą turėtų išstudijuoti kiekvienas architektas, nes jos autorius buvo žymus naujosios architektūros pionierius; kovoje dėl idėjų, kurių ne viena tapo įgyvendinta. Jis taip pat buvo sėkmingas kūrėjas, laimėjęs daug konkursų ir apdovanotas keliais mokslo bei garbės atžymėjimais. Žodžiu — buvo kapacitetas. Tokių sveikų, saikingų, plačių pažiūrų į visas šio laiko meno problemas reta sutikti, todėl jo knyga paprastai skaitoma po kelis kartus.

Žinoma, ieškas trumpai suformuluotų receptų ar pakaitalo atgyvenusioms taisyklėms joje neras, bet užtat jis ten ras gilią minties persunktus, plačios erudicijos paremtus beveik visų aktualių problemų meno srityje nagrinėjimus.

Nors mūsų kartos išgyventas laikas nebuvo pakankamai ilgas, kad per jį būtų galėję išryškėti ir nusistovėti principai, kurie galėtų galioti ilgai, tačiau išryškėjo daug esminių dalykų dabarties ir netolimos ateities architektūrai. Savo knygoje autorius verčia nuo pjeđestalo ne vieną naujai sukurtą dievaitį, įrodęs, kad tai tik pseudo-dievaitis.

Ieškojimo laikotarpis ryškiai atsispindi net pačių naujosios architektūros pionierių kūryboje bei galvosenoje. Ne nuo vienos naujos "taisyklės" buvo atsiskyta, ne vienas sugalvotas principas gyvenime nepasitvirtino. Neretas iš pionierių, atmetęs senąsias atgyvenusias formas, buvo iš viso atsiskęs nuo pastangų sąmoningai siekti architektū-

PLIAS VEIKLOS APŽVALGA (tęsinys iš 1 pusl.)

stovį ir perduoti senosios c. v-bos Europoje vestus reikalus. Toji naujoji c. v-ba JAV nesusidarė ir 1950 m., todėl man teko eiti PLIAS c. v-bos pirm. pareigas ir toliau.

1950 m. buvo vedamas platus susirašinėjimas suvažiavimo reikalu. Galop 1951 m. vasario 24—25 d.d. JAV, New Yorke, įvyko skaitlingas suvažiavimas, kuris atstovavo iki 300 liet. inžinierių ir architektų. Suvažiavimas nutarė, dėl mūsų darnesnės ir naudingesnės veiklos, apjungti visas JAV esančias mūsų kolegiškas organizacijas vienu centru — Amerikos Lietuvių Inžinierių ir

Architektų S-gos (ALIAS) Centro Valdyba. ALIAS centro v-ba šioms 1951—1952 m. išrinkta New Yorke, o kitiems metams gali būti ir kitur. Nutarta, kad ALIAS centras glaudžiai bendradarbiaus su paliekama PLIAS centro valdyba ir skaitysis PLIAS padaliniu. Paliekamam toliau veikti PLIAS centro v-bos pirmininkui suvažiavimas pasiūlė Chicagos ALIAS skyriaus pirmininką (šiuo metu prof. S. Dirmantą) laikinai eiti PLIAS c. v. pirmininko pavaduotojo pareigas, o sekretoriatai patiems pasiskirti iki bus suorganizuota pilna PLIAS Centro Valdyba.

rinės formos, kaip vieno iš tikslų, savo kūryboje.

Taip, Mies van der Rohe seniau tvirtino, kad reikia atsiskyti pripažinti formos problemas, o pripažinti vien statybos problemas. Formą, kaip tikslą, jis tada atmetė ir laikė tai vien formalizmu. Taip pat atmetė bet kokią estetinę spekuliaciją, bet kokią doktriną, bet kokį formalizmą.

Manau, kad jo turėta galvoje tik dekoratyvinė forma. Jeigu ne, — tokia pažiūra buvo klaidinga. Negalio tvirtinti, ar jis tebesilaiko savo pažiūrų ir dabar. Čia pavaizduotosios buvo pareikštos po Pirmojo karo, kada Prancūzijoje ir Vokietijoje, atsiskius senųjų formų, architektūroje vyravo tikras chaosas.

Galvosena, kad reikia tik statyti, o kas bus pastatyta, bus jau architektūra, taip sakant, netyčia bus gauta tobula architektūros forma, yra lygiai doktrinali, kaip dauguma senųjų. "Remtis teoretinėmis formulėmis", — sako Saarinen, — "yra silpnumo pažymys ir duoda silpną meną. Varžančių teorijų nebuvimas duoda laisvę dvasiai, o tai duoda progos pažangiam augimui. Remtis teorijomis yra tas pats, kaip gerti iš tuščio šulinio".

Tikrasis menas gaunamas tik kūrybinio proceso išdavoje. To proceso metu kūrėjas kuria ir kartu vertina savo kūrinį, tai yra, jis taiko jam individualės vertės mastą. Be kūrybos nėra meno, be jos negali būti nei tobulos architektūros formos.

— JAV televizija labiausiai plečiasi Lotynų Amerikoje. Perna pradėjo veikti 6 televizijos stotys: Meksikoje — 2, Kuboje — 2, ir Brazilijoje — 2. Tačiau visoje Europoje veikia tik 6 stotys.

— Iki birželio 1 d. JAV perduota 12,769,000 televizijos imtuvų. Tai yra dvigubai daugiau, negu pernai tuo pačiu laikotarpiu. Pirmoje vietoje yra New Yorkas (2,390,000 TV imtuvų), toliau — Los Angeles (933,000), Chicago (930,000) ir Philadelphia (850,000)

— Jau išrasta, kad tuo pačiu laiku galima naudoti 4 televizijos imtuvus iš vienos bendros antenos, be tarpusavio trūkdytų.

— Daugelis televizijos imtuvų gamintojų mano, jog nedaug imtuvų CBS spalvotai televizijai bus pagaminta iki rudens ar žiemos. Pranašaujama, kad mažiausiai bent du metai prabėgs, kol didesnei žmonių masei spalvotos televizijos imtuvus bus įmanoma nusipirkti.

— Du Mont laboratorijos praneša, kad išrado kinoskopinį vamzdį, kur visai nereikia TV žiūrovui nustatinėti paveikslų ryškumą (fokusą). Užtikrinamas paveikslų ryškumo pastovumas, net svyruojant linijos įtampai bei keičiant kontrasto bei šviesumo nustatymą. Tuo tarpu numatoma gaminti kinoskopiniai vamzdžiai tik 17 colių skersmens.

TECHNIŠKOJI

APŽVALGA

— DIDŽIAUSIAS ELEKTROS PASKIRSTYMO PUNKTAS KANADOJE. Alfonsas Kulvinskas (London, Ontario) jau trečietai dirba didžiausiame Kanados elektros paskirstymo punkte, kurį sudaro transformatoriai, periodų keitikliai ir kt. įrenginiai, bendro galingumo apie 900,000 kVA. Šio punkto ilgiausia linija yra 927 mylių, 230 kV. Kitos linijos siekia Niagarą, Windsorą, Fordo fabrikus ir kitus žymesnius Kanados miestus. Numatoma, reikalui esant, šį punktą sujungti su JAV ir su kitais svarbiais tiekimo bei paskirstymo punktais. Tada galingumas dvigubai padidėtų. Visas aptarnavimas yra centralizuotas ir jungikliai paskiriems miestams, reikalui esant, jungiami iš didelių atstumų panaudojant radio ar telefoną. Šiame punkte A. Kulvinskas su savo grupe atlieka svarbius kontrolės darbus ir kartu pradėjo ruošti naujus tolimo pranešimo įrengimus — "teleannunciator'ius".

— Amerikiečių "Heating and Ventilating" žurnale, 1951 m. balandžio mėn. numeryje, pasirodė jau trečiasis iš eilės Dr. inž. Jurgio Jankausko straipsnis "Allowable Spaces for Pipes".

— CHEMIKALŲ GAMYBA IŠ RIEBALŲ. Armour & Co., Chicagoje, įmonės vadovybė jau prieš 20 metų buvo nutarusi nesigalėti lėšų chemijos laboratorijoms steigti, ieškant naujų būdų chemikalams iš riebalų gaminti. Šiems tikslams kompanija žaliavos turi pakankamai. 1949 m. Mc Cook (prie Chicagos) pastatytas fabrikas, kuriame apie 100 mil. svarų riebalų perdirbama į gliceriną, riebalines rūgštis, riebalinių rūgščių derivatus. Čia taip pat pirmą kartą plačiu mastu gaminama linolinė rūgštis (90-95%). Šią riebalinę rūgštį, kuri gamtoje visuomet būna susimaišius su kitais aliejaus, destiliacijos būdu neįmanoma išskirti. Armour & Co. išrado būdą, kaip šią rūgštį išskirti kristalizacijos būdu prie žemų temperatūrų. Linolinė rūgštis dabar pardavinėjama 19-20 ct. už svarą. Dabar per metus fabrikas pagamina 60 mil. svarų riebalinių rūgščių destiliacijos būdu ir 15-20 mil. svarų kristalizacijos būdu.

Riebalų skaldymas Mc Cook įmonėje vyksta daugiausia TWITTCELL būdu arba vandens garais. Gaunamas riebalinių rūgščių mišinys, kuris paskiau skaidomas pagal rūgščių grandinių ilgumą. Poli — alkoholių esterai naudojami kaip "minkštintojai" klijų pramonėje. Pagaminimui riebalinių alkoholių iš riebalinių rūgščių, naudojamas natrius metalas. Iš riebalinių rūgščių gauti merkaptanai naudojami kaip priemaiša kaučuko gamyboje; Amidai naudojami plastinėms medžiagoms gaminti, o nitrilai — kaip "minkštintojai" plastinėms filmoms. (St. Š.)

LEIDINIAI IR RECENZIJOS

LIETUVOS ŪKIO ATSTATYMO STUDIJŲ KOMISIJOS DARBAI

Š. m. liepos mėn. išėjo antrasis šios komisijos darbų sąsiuvinys. Tai vėl naujas darbas — "Žemės reformos gairės". Jo autorius Prof. Dr. V. Manelis, kuris iškelia daug įdomių minčių. Pirmiausiai jis nušviečia visas žemės reformas, kokios tik buvo Lietuvos istorijoje. Ilgiausiai apsisotja ties pirmiaisiais nepriklausomybės metais vykdyta reforma. Teigiamai ją vertindamas, šiek tiek ir kritikuoja. Tai daugeliu atvejų paskirtas permažas žemės plotas, iš kurio naujakuriui buvo sunku verstis ir sunku įkurti apsimokantį ūkį. Teigiamai vertina kaimų išsiskirstymą į vienkiemius. Sumini kokius patogumus turi kaimo gyvenimas.

Technikos darbuotojui ir planotojui arčiausiai prie širdies kaimas, arba bent grupuotos sodybos, nes gerai žino, kiek kainuoja pastatai ir technikos įrengimai. Kažin ar nereikėtų, vertinant vieno ir kito teigiamumus ir neigiamumus, ieškoti vidurinio kelio? Stambesni ūkiai 30—80 ha) galėtų drąsiai keltis į vienkiemius, nes jie yra ekonomiškai pajėgūs. Šiuo atveju daug reiškia patogus žemės apdirbimas. Mažesni ūkiai galėtų būti grupuojami po keletą sodybų. Maži ūkininkai iš to gali turėti daugiau naudos, negu nepatogumų. Užtenka tik prisiminti vien pieno pristatymą į pienines, kiek gali būti naudingas ir laiką taupantis tarpusavio kooperavimas.

Tenka sutikti, kad nėra ko tikėtis, kad greitu laiku būtų galima įgyvendinti technikos laimėjimus, pav. kaimo elektrifikaciją, bet vistiek verta žiūrėti į ateitį.

Autorius iškelia labai vertingą mintį, jog žemės reforma būtų remiama principu, kad ūkininko šeima turėtų pakankamai darbo, o antra vertus, kad kuo mažiau reiktų samdyti, nes žemės ūkio pelningumas yra tiek mažas, kad tik pasišventęs savo darbui žemės savininkas gali įmatyti savo sunkaus darbo ir pasišventimo prasmę.

Todėl autorius ir ūkio dydį linkęs riboti 50 ha, o max. 80 ha. Savo studiją baigia žodžiais: "Žemė turėtų tekti tiems asmenims, kurie su ja susigyvenę, kurie pasirošę dirbti žemės ūkyje ir dėl kurių yra pagrįstų vilčių, kad jie bus geri ūkininkai."

Leidinys atskirose vietovėse turi savo platintojus. Tiesioginiai galima gauti šiuo adresu:

J. Dačinskas, 701 E. 5th St., So. Boston 27, Mass.

L. Ū. A. Studijų Komisijos darbų leidimo fondui pinigai siunčiami tuo pačiu adresu. — Ks. K.

ATSILIEPIMAI APIE TECHNIKINĘ SPAUDĄ

Išėivijoje technikinė lietuviška spauda vėl iš naujo atgijo. Ją vertina ne tik technikos darbuotojai, bet ir kiti — kitų profesijų žmonės bei visuomenininkai. Čia patiekiami dalis pasisakymų apie mūsų technikinę periodiką.

TECHNIKOS PASAULIS

— Apie išleistą LITD Wuerzburgo sk. žurnalą "Technikos Pasaulis" Nr. 1, Schweinfurto savaitraštis "Tėviškės Garsas" Nr. 51, 1946 m. rašo:

"Reikia pasakyti, kad Technikos Pasaulis davė tikrai gražų įnašą mūsų techniškai spaudai."

— Apie LITD Wuerzburgo-Schweinfurto sk. trečiąjį leidinį — žurnalą "Technikos Pasaulis" Nr. 2 Lietuvos Gen. Konsulas Jonas Budrys 1948 m. rugpiūčio 20 d. laiške rašo:

"Nuoširdus aciū už taip gražų leidinį TP nr. 2, kurį perdaviau Gen. Konsulo bibliotekai."

— Buv. Lietuvos Prezidentas Dr. K. Grinius iš Chicagos 1948 m. rugsėjo 5 d. laiške TP Redakcijai rašo:

"Gerbiameji, dėkoju už atsiųstą TP Nr. 2. Gražus ir turiningas leidinys verčia gėrėtis inžinierių energija ir ištverme — leisti tiek gausią periodiką. Linkėdamas sekmės, Jūsų Dr. K. Grinius."

CHICAGOS LIET. INŽ. IR ARCH. S-GOS BIULETENIS NR. 1

— G. Andriušaitis Kanados savaitraštyje "Nepriklausoma Lietuva" Nr. 5, 1951 m. rašo:

"Pagaliau išvydome pirmąją techn. spaudos kregždutę Dėdės Samo žemėje — bendro pobūdžio informacinį Chicagos Inž. ir Arch. S-gos biuletinį. Šis leidinėlis, nors jis yra rotatorinis, galima sakyti, yra pirmas pajudėjimas iš vietos techniškosios bei profesinės spaudos srityje. Šia kryptimi reikia eiti ir toliau, nežiūrint, jog pats spaudos kelias ne rožėmis klotas."

AMERIKOS LIET. INŽ. IR ARCH. D-JOS NEW YORKE METRAŠTIS

— Dipl. inž. Bronius Elsbergas iš Trentono š. m. geg. 21 d. laiške rašo:

"Metraštis labai daug naudingų žinučių patiekė, bendrai yra labai pavykęs, linkiu kad ir kitais metais būtų nemenkesnis."

— J. G. Sagevičius iš Ozone Park rašo:

"Labai gražų darbą atlikote. Metraštyje surinkta labai įdomi ir vertinga medžiaga."

— Balys Svalia "Amerikos Lietuvos" Nr. 20, 1951 m. rašo:

"Metraštyje yra labai įdomūs straipsniai. Ypač įdomus arch. V. Švipo straipsnis "Naujosios architektūros epochos bruožai". Metraštis savo tikslą pasiekia, nes jo turėjimas yra naudingas ne tik Draugijos nariams, bet ir kiekvienam tautiečiui."

TECHNIKOS ŽODIS

— Jau pirmuosiuose TŽ numeriuose pasirodė gražūs kolegiški atsiliepimai apie šį laikraštį.

— Gr. savo str. "Dėl techniškos periodinės spaudos" Chicagos dienr. "Naujienos" nr. 133, 1951 m.) pasisako:

"Į klausimą: kokios spaudos mums reikia? — galima bendrai atsakyti, kad reikia pirmoje eilėje savos nepriklausomos savarakiškos spaudos, kur galėtų tilpti visi technikos darbuotojai, nežiū-

NAUJOVIŠKOS GYVENAMŲJŲ NAMŲ KONSTRUKCIJOS

K. KAUNAS

Ankstyvesniuose "TŽ" numeriuose buvo paliesti sienų konstrukcijas liečią klausimai. Naudojamų medžiagų ir konstrukcijų įvairumas labai didelis. Įvairumas nėra kliūtis, bet priešingai — jis gali padėti išplėsti statybos apimtį, kai naudojamos įvairiausios medžiagos. Daugelis naujų konstrukcijų dar bandymo stadijoje, bet kai kurios atskiruose kraštuose labai plačiai naudojamos (pav. tuščiaaviduriai šlakbetonio blokai).

Dar didesnis įvairumas randamas perdengimų, laikančių grindis ir lubas, konstrukcijų srityje. Įvairumas toks didelis, kad užregistruota daugybė patentų, tik nežinia, ar išradėjų naudai.

Seniau, su mažomis išimtimis, tenaudotos perdegimams tik medinės sijos. Tai praktiška lengvo tipo konstrukcija. Lengvumo ir medžio ekonomijos siekiant, toli peržengtos leistinumo ribos. Pav., JAV vietoje normalių sijų vartojamos lentos 1 5/8"=40 mm storumo, iš šonų sustiprintos kryžmiškais ramsčiais. Virš jų būna dvigubos grindys, žemiau — tinko konstrukcija, pats tinkas, ir viskas. Deja, toks perdengimas virya net nuo vaikų bėgiojimo, lubų tinkas supleišėja, nėra garso izoliacijos. Tai nepateisinamai "modernizuota" konstrukcija. Tik rumoje sijų storumas turėtų būti bent 2 1/2" storumo ir aukštis — bent 1/16 sijos angos. Garso izoliacijai reikalinga 4"=10 cm storumo šlako, smėlio ar panašios medžiagos užpylimas tarp sijų. Tai būtina, kur yra keletos aukštų namai.

Tenka pastebėti, kad gaisro atveju medinės perdengimas būna visiškai sunaikintas. Net iš mūrinio namo telieka griuvėsiai, kuriuos tenka tik nugriauti. Karo išgriautuose miestuose teko matyti senosios statybos liūdnuos griuvėsius. Tuo tarpu namai su plienbetonio perdengimais išlieka mažai paliešti. Namas lengvai atremontuojamas, nes reikia tik pakeisti išdegusias smulkesnes konstrukcijas ir instaliaciją. Šis faktas kreipia miestų planuotojų dėmesį. Vietoj medinių perdengimų vartojami masyviniai, ypač Vokietijoje.

Masyvinius perdengimus galima rūšiuoti pagal laikančios konstrukcijos rūšį. Senas, plačiai dar ir dabar naudojamas, perdengimas yra su plieninėmis sijomis. Jų tarpai užpildomi tuščiaavidurėmis degto molio plytomis, tuščiaaviduriais betono, šlakbetonio blokais, betono arba plienbetonio plokštėmis ir pan. Virš jų būna

rint pažiūrų skirtumo. Toks darbas, kaip jau parodė ankstyvesnioji mūsų S-gos veikla, būtų sklandžiausias ir naudingiausias. Jau turėdami tos rūšies laikraštį "Technikos Žodis", turime šiame spaudos darbe visi dalyvauti, remti straipsniais ir prenumeratomis, kad tas darbas be perstojo tobulėdamas sėkmingai vyktų."

Surinko K. Krulikas

betono arba šlakbetonio sluoksnis ir grindų posluoksnis. Suvartojamas nemažas plieno kiekis (apie 18 kg. kv. metrui— 3 svarai 1 kv. pėdai). Tai nepigios, bet geros konstrukcijos.

Plieno taupymo sumetimais, JAV vietoje plieninių sijų gaminami ferminės išvaizdos sijos iš kampuočių ir lenktų virbalų. Jos dedamos kas 2'=0,60 m ir dar papildomai skersiniais sustiprinamos. Deja, iš "Architectural Graphic Standards" knygoje patiektų davinių nematyti, kad plienas būtų sutaupomas (gal klaidingi daviniai?). Nesimato skirtumo ir sijų kainoje, greičiau — jos bus brangesnės už paprastas sijas.

Tiek medžiagų (plieno), tiek kainos atžvilgiu taupiausios konstrukcijos yra plienbetoninės. Būtų galima suminėti daugelį konstrukcijų, bet plačiausiai taikoma ir p.giausia yra briaunauta plienbetoninė plokštė, kurios išliejimui vartojami specialūs plieninės skardos klojiniai. Kaina ta pati, kaip medinio perdengimo.

Mėginama naudoti iš anksto pagamintas plienbetonines sijas ir plokštes, bet konstrukcija blogesnė už vietoje statytas konstrukcijas. Išimty sudaro vadinamos styginio betono sijos ir plokštės. Ši konstrukcija sunaudoja tik 10% plieninių sijų konstr. reikalingo plieno. Kainos atžvilgiu apie 25% pigesnė už anksčiau minėtą paprastų plienbetonio sijų konstrukciją.

Masyviniai perdengimai gerai izoluoja kalbos ir muzikos garsus, bet blogai izoluoja žingsnių bildesį. Būtina speciali izoliacija. Dedama pluoštinės medžiagos plokštė arba stiklo vilnos kilimas tarp grindų posluoksnio ir perdengimo. Kartu izolijuojamos grindys nuo sienų ta pačia medžiaga.

Medis dar sunkiau duodasi pakeičiamas stogų konstrukcijose. Lengviausiai jis pakeičiamas plokščiuose stoguose, kur stogą atstoją viršutinis perdengimas, gerai izoliuotas nuo šilumos, šalčio ir nuo vandens. Vietoje gegnių dažnai vartojamos plieninės sijos, o vietoje grebėstų — plieniniai virbalai. Dar vartojamos styginio betono sijos ir plokštės. Daromi bandymai su lengvojo plienbetonio plokštėmis.

Pigiausia stogo danga yra tolius ir įvairios medžiagos, persunktos bitumais. Statesniems stogams galima naudoti asbestbetonio plokšteles, tos pačios medžiagos banguotas plokštes, bituminėmis medžiagomis persunktas plokšteles. Degto molio čerpės yra gera danga, bet brangi ir sunki. Ji mažai matoma ir turtingoje Amerikoje. Mėginama čerpes gaminti ir iš paprasto betono, bet jis turi būti nepaprastai aukštos kokybės, kad galėtų išlaikyti oro atmainas.

Tuo ir baigiama trumpa pagrindinių gyvenamųjų namų elementų apžvalga.

(Pabaiga)

Mūsų veiklos opiais klausimais

G. ANDRIUŠAITIS

JAV gyveną kolegos New Yorko suvažiavime, prisitaikydami prie vietinių aplinkybių ir geresniam veiklos labui, įkūrė reikšmingą vietinę organizaciją ALIAS ir išsirinko centro valdybą, priklausančią PLIAS centrui. Tuo nustatyta tik vietinė JAV veikla, bet visiems svarbūs PLIAS reikalai taip ir liko galutinai neišspręsti: PLIAS pirmininkui su priskirtu pavaduotoju tenka tęsti c. v-bos darbą toliau, kol bus išrinkta nauja c. v-ba. Padėtis ne normali. Laikas jau galvoti, kaip šį reikalą racionaliausiai išspręsti.

Pasauliniai suvažiavimai ir net korespondencijos būdu praversti rinkimai, esant tuščiai PLIAS c. v. kasai, yra neįmanomi. Reikia tik laikytis ankstyvesnių LISU ir PLIAS suvažiavimų nutarimų, — reikalas paprastai ir tiksliai išsispres. Jau Vokietijoje buvo nutarta, kad PLIAS c. v-ba turi būti JAV, kur daugiausiai emigravę narių. Taigi JAV kolegos turėtų tuo ir pasirūpinti. Ankstyvesnė mūsų veikla parodė, jog nesame akli formalistai, bet tik darnaus darbo mėgėjai. Vykdamas PLIAS nutarimus, tektų JAV kolegų sambūriams laiškais susitarti ir pavesti kurioje nors JAV vietovėje (Bostone, Detroite, Clevelande, Chicagoje, Philadelphijoje ar New Yorke; pagaliau — gali būti ir Kanadoje) išrinkti PLIAS centro v-bą, tuo pačiu pavyzdžiu, kaip buvo renkamos mūsų c. v-bos Vokietijoje. New Yorko suvažiavimas padarė klaidą, kad iš karto nenustatė tos PLIAS c. v. vietovės. Be to, centrus reiktų rinkti ne vieneriems metams, bet ilgesniam laikui. Tik taip reikalą sprendžiant, sutaupysime daug laiko ir lėšų.

Spauda organizaciniame gyvenime yra gyvybinis reikalas, juo labiau pasaulinei organizacijai. Reikia džiaugtis, kad turime tam tikslui "Technikos Žodį", kuris jau praktiškai įrodė savo vertę mūsų veikloje. PLIAS pirm. prof. J. Šimoliūno žodžiais, TŽ turi pakeisti leistą Vokietijoje centro v-bos organą "Inžinieriaus Kelią", kurį nėra aplinkybių toliau leisti. Buv. "Inž. Kelio" redaktorius B. Galinis irgi yra tos pačios nuomonės (žiūr. TŽ nr. 3).

Taigi, visi pritariame spaudos reikalui. Zinant spausdinto žodžio sunkius kelius, neužtenka tik paviršutinio pritarimo, reikia savo profesinės spaudos rėmimo patiemis dalyvauti, remti rašiniiais ir lėšomis. Spaudos praktika yra parodžius, jog sunkiausia aplinkybė yra lėšos. Net ilgamečiai la kraščiai iš prenumeratos mokesčių mažai kuris išsilaiko. Tinka rinkti skelbimus, ruošti parengimus ar pn. Norint TŽ egzistenciją ir jo tobulėjimą garantuoti, jau laikas tuo keliu ir mums pasukti, rudens ir žiemos laiką reikia išnaudoti tokiems spaudos rėmimo parengimams.

Neseniai laikraščiuose skaitėme, kad vienas Pietų Amerikos

kolegų inž. sambūris surengė parengimą ir pilną paskyrė bendrims švietimo reikalams tremtyje. Kodėl negalime mes, esą įvairiuose kraštuose ir miestuose didesni sambūriai, suruošti bent po vieną savo kuklų parengimą mūsų profesinės spaudos naudai? Amerikos, Kanados ir kitų kraštų gauseni skyriai tai nesunkiai galėtų įvykdyti.

Šis reikalas, atrodo, irgi yra jau pribrendęs.

— o —

TŽ nr. 4 prof. S. Dirmantas pasisakė opiu išvežtųjų bei jų registracijos klausimu. Visi turime jį tai atkreipti rimtą dėmesį. Ir gerai, kad chicagiečiai šį reikalą pajudino, nusistatydami praversti pilną išvežtųjų registraciją.

Čia tik noriu patikslinti kai kurias prof. S. D. straipsnio mintis. Rašoma, jog "loskavos duonos" laikotarpyje, nors dažnokai ir skaitlingai suvažiudavome ir nemažai prirašėme, savo išstremtuosius lyg buvome pamiršę. Tai neatitinka tikrąybę. 1946 m. pradžioje jau pačiame pirmajame Wuerzburgo sk. leidiny "Inžinieriaus Kelias" nr. 1, išleistame pirmojo inž. suv. progą, 17 pusl. yra patiekta dalinis išvežtųjų sąrašas, kuriame yra daug pavardžių, nesantį dar chicagiečių registracijoje. Be to, pats pirmasis inž. suv. Wuerzburge nutarė per laisvąją spaudą paskelbti brolišką sveikinimą palikusiems inžinieriams Lietuvoje, kas buvo ir padaryta. Toliau sekančiuose leidiniuose sistemingai buvo registruojami mirusieji bei žuvusieji mūsų kolegos, ir išvežtieji, kiek tik buvo davinių. Be reikalo str. autorius, kalbėdamas tokiu opiu reikalui, išvežtųjų pavardes įžangoje gretina su eilinėje kronikoje pasitaikiusiomis pavardėmis bei kitais faktais. Skirkime dienas bei to laiko gyvenimišką kroniką nuo didelių ir svarbių istorinių įvykių!

Reikia nepamiršti, kad daug išvežta mūsų kolegų ne tik 1941 m. birželio d. d., bet vežama visą laiką ir dabar — nuo antrosios okupacijos pirmosios dienos. Pilną registraciją nežinia kada pabaigsime!?

TŽ PRANEŠIMAI

— Chicagoje, TV įmonėje "Daina" per A. Semėną ir E. Lapą taip pat galima užsisakyti "Technikos Žodį" arba gauti atsk. num.

— Neužsimokėjusius maloniai prašome nedelsiant atsilyginti už siunčiamą laikraštį.

— TŽ nr. 5 redagavo J. Jurkūnas ir V. Tamošiūnas. Techniškai tvarkė G. J. Lazauskas.

— Prof. dr. A. Damušis iš Clevelando rašo: Tiksliai tvarkoma organizacinė veikla ir spausdintas žodis tesuburia viso pasaulio lietuvius inžinierius į glaudžią šeimą ir tesužadna ryžtingumą paskirai ir bendromis jėgomis ruoštiems uždaviniams, kuriais turėsime Lietuvą atkurti ir Jos eko nominį gyvenimą intensyvinti.

IŠ ALIAS CENTRO V-BOS VEIKLOS

— New Yorkas. Po praėjusio inž. ir arch. suvažiavimo ALIAS centro v-ba negalėjo pilnai išvystyti organizacinės bei informacinės veiklos dėl lėšų trūkumo, nes iki šiol iš skyr. labai mažai gauta priklausomo nario mokesčio. ALIAS įstatų projekto darbas vykdomas toliau, talkininkaujant prof. A. Jurskiui, Philadelphijoje. Tikimasi, kad rudeniop ALIAS centro v-bos veikla daugiau išsivystys.

Pažymėtina, jog pirm. A. Mačiūno iniciatyva ir tarpininkavimo dėka jau gavo savo specialybės darbą 10 lietuvių inžinierių, čia atvykusių iš kitų JAV vietovių.

— Gautas iš Lietuvos Gen. Konsulo New Yorke pranešimas, jog Free Europe Komitetas deda pastangas padėti pavergtų tautų tremtiniais menininkams ir architektams. Tuo tikslu organizuojama darbų paroda, kuri numatoma atidaryti š. m. gruodžio pabaigoje arba 1952 m. sausio pradžioje. Paroda bus kilnojama per 11 miestų ir tęsis apie 10 mėn. Vienas asmuo galės išstatyti po 4 darbus, kurie turi būti rėmuose. Darbai turi būti baigti iki rugsėjo mėn. pabaigos. Europoje esančių darbų bus priimami Paryžiuje.

Susidomėję prašomi kreiptis į Lietuvos Gen. Konsulą p. J. Budrį, 41 West 82-nd St., New York 24, N. Y.

NEW YORKE

— METINĖ ISVYKA. Š. m. liepos 28 d. ALIAS New Yorko sk. nariai turėjo savo metinį išvažiavimą gražioje ir jaukioje Pr. Lapienės vasarvietėj, Stony Brook Lodge, Long Island. Dalyvavo skaitlingas būrys sk. narių, ALIAS centro ir skyriaus v-ba, jų šeimos. Taipgi dalyvavo garbingi svečiai: Lietuvos Generalinis Konsulas Jonas Budrys, Free Europe lietuvių sk. pirm. V. Sidzikauskas, Technical Association, Section of the World Association of Estonians prezidentas Walter

Brunberg, viceprez. K. Martin, nariai K. Hirv ir A. Kehva, Byrne's Association prezidentas W. Byrne ir kt. Lietingam orui esant, vaišės vyko svetainėje. Buvo graži programa. Pasakyta turiningų kalbų.

Išvažiavimą surengė New Yorko sk. valdyba ir komisija: J. Butkus, L. Šimkus, K. Jesaitis, I. Gasiliūnas. (K.)

AUSTRALIJOJE

— Melbourne (Viktorijos valst.) PLIAS įgaliotiniui Australijoje Leonui Tuskeniui mirus, arch. Kazys Mioldažis prieš kurį laiką ėmėsi iniciatyvos suorganizuoti technikos darbuotojus Viktorijos valstybėje, įsteigiant PLIAS skyrių Viktorijoje su būstine Melbourne. Į tai atsiliepė ir sutiko būti šio PLIAS skyriaus nariais 24 inžinieriai: iš Melbourne 17, iš Sydnėjaus 5 ir iš provincijos 2; be to, dar keliolika studentų. Iniciatorius, sužinojęs, kad JAV veikia PLIAS centro v-ba, apie tai painformavo, laukdamas dėl skyriaus steigimo instrukcijų.

— Adelaide (Pietų Australija). 1951 m. liepos 15 d. Adelaidėje įsisteigė PLIAS skyrius. Išrinkta valdyba: pirm. Kostas Tymukas, vicepirm. Antanas Pacevičius ir sekr. Juozas Riauba. Apie tai naujoji v-ba painformavo PLIAS centrą, prašydama skyrių įregistruoti ir laukdama informacijų.

Skyriaus adresas: A. Pacevičius, Daukus, išd. J. Jonaitis ir sekr. Butkevičius.

— Sydnėjus. Daug teko padėti pastangų išjudinti inžinierius Australijoje. Pagaliau, jau yra įsisteigę PLIAS skyriai Melbourne, Adelaidėje ir Sydnėjuje. Sydnėjaus sk. valdyba: pirm. B. Daukus, išd. Jonaitis ir sekr. Butkevičius.

Pažymėtina, jog B. Daukus TŽ laikraščio reikalui parašė vietinei spaudai tris straipsnius, iš kurių vienas įdėtas net įžanginiu.

— Per "Technikos Žodžio" atstovą B. Daukų Australijoje gyvenantį inžinieriai jau gavo pirmuosius TŽ numerius. Rengiamasi paremti prenumeratomis ir straipsniais.

Ar Jūsų TV bei RADIO gerai veikia?

Prityrę lietuviai inžinieriai mielai jums padės

Sąžiningas, geras ir pigus

PATARNAVIMAS GARANTUOJAMAS

Skambinkite — DANUBE 6-6887

 DAINA TELEVISION COMPANY
qualified engineers' service

3120 S. Halsted Street - Chicago 8, Ill

TECHNIKOS ŽODIS

LEIDŽIA: Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų S-ga Chicagoje, Technikinės Spaudos Sekcija.

REDAGUOJA: Red. Kolegija.

REDAKCIJOS ADRESAS: TŽ, c/o G. J. Lazauskas, 2419 W. Potomac Ave., Chicago 22, Ill. Tel. EV-4-5437.

ADMINISTRACIJOS ADRESAS:

TŽ, c/o K. Bertulis, 1616 So. Christiana Ave., Chicago 23, Ill. Tel. RO-2-8120.

PRENUMERATA: JAV ir užmetams \$2.00, pusm. \$1.00.

Ats. nr. kaina 20 ct.